

ВІДЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ І ІСТОРИЧНИХ СВЯТ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ, ЯК ЗАСІБ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ІСТОРИЇ КИЄВОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Окреслено головні етапи політики пам'яті в Україні, що співпадають із каденціями українських президентів. Досліджено особливості відзначення пам'ятних дат і історичних свят в незалежній Україні. З'ясовано роль відповідних заходів у переосмисленні історії Києворуської державності. Розглянуто участь держави та суспільства у відзначенні Дня Хрещення Київської Русі. Охарактеризовано заходи влади приурочені до вшанування пам'яті князів Київської Русі. У цьому контексті розкрито значення діяльності Володимира Великого для цивілізаційного розвитку України.

Ключові слова: політика пам'яті, Володимир Великий, Ярослав Мудрий, День Хрещення Київської Русі, пам'ятна дата, Україна.

Надзвичайно ефективним засобом державної політики пам'яті були ритуали та комеморації – заходи з відзначення пам'ятних дат або історичних свят. В Україні склалась певна система комеморацій – церемоній покладання квітів, урочисті збори з нагоди історичних дат. Вітчизняні комеморації поступово набували національного смислового визначення. Потребував подальшої модернізації перелік свят та пам'ятних дат. Спроби оновити перелік свят, передусім державних, здійснювались неодноразово, проте завжди це робилось фрагментарно та з оглядкою на минулі традиції. Рішення Президента України, уряду відкривали нову сторінку переосмислення складного періоду історії Києворуської державності. Відзначення державних дат традиційно впливає на формування історичної пам'яті та національної ідентичності. Національні дати та процедури їх відзначення – це складові державної політики пам'яті. Відзначення дат – це позбавлення нав'язливого спадку минулого, визволення національної ментальності від радянсько-імперських стереотипів.

Серед науковців, праці яких стосуються проблеми дослідження, необхідно виокремити В. Бондар, Ю. Зерній, О. Саган. Перелічені вчені намагалися з'ясувати вплив державної політики пам'яті на формування національної ідентичності.

Мета статті – дослідити українську політику пам'яті у напрямі влаштування заходів пов'язаних із відзначенням історичних ювілеїв, які присвячувалися вшануванню подій та постатей киеворуської доби.

Реалії 1990-х років показали, що у політиків не було часу для активного втручання у сферу історії. Відбувалося лише усвідомлення ними віх можливостей історичної політики. Особливістю історичної політики президента України Л. Кравчука була популяризація такого бачення історії, яке б задовільняло інтереси громадян Заходу і Сходу України. Л. Кучма, за оцінкою деяких фахівців, намагався поєднувати різні пам'яті українців, відмінне ставлення їх до історичних подій та особливостей. Історична політика до 2005 р. здійснювалася послідовно, але характеризувалась аморфністю, амбівалентністю, мала кон'юнктурний характер, проводилась у загальному річищі досягнення компромісів заради примирення суспільної думки між послідовниками пострадянського і державницького наративів. Політичні лідери намагались не стільки формувати історичну свідомість громадян, як пристосувати історичну політику до ситуативних обставин.

За президентства В. Ющенка активізувалась державна історична політика. Це пов'язувалося передусім з необхідністю використання історії в політичних цілях. Значна увага зверталась на героїзм давньоруських князів, успіхи і невдачі їх політичних стратегій, внеску в духовну скарбницю українства та цивілізації. Історична політика після 2010 р. характеризувалась намаганням стримати вирішення складних історичних питань. Практично було призупинено пошук оптимальної та прийнятної

для більшості українців моделі національної ідентичної. Використовувались підходи в тому числі і у сфері мовної політики, які роз'єднували регіони, українське суспільство. Політично популістські виглядали заклики партійних лідерів до пошуків шляхів порозуміння та примирення. Зміна ситуації в українсько-російських відносинах в 2010 р. спонукала політичну команду зняти найбільш дражливі історичні питання. Таким чином відбулося поєднання національно-патріотичної версії української історії з частковою символічною реабілітацією радянського минулого [1]. Україні, як модерній державі, довелося долати складний шлях «привласнення» свого минулого, відтворення українського історичного канону. На перешкоді конструювання національної пам'яті протистояв імперсько-радянській історичний метанаратив. З'являлась потреба усунення зі свідомості українців чисельних стереотипів попередньої епохи.

В досліджувані роки деконструкція масових уявлень про прадавню та ранньомодерну історію України відбувалося набагато повільнішими темпами, в тому числі, через партикульованість цього завдання в рамках державної політики пам'яті. Між тим саме уявлення про «коріння» було принциповим в контексті формування національної ідентичності [7, с. 73]. Акцентувалась увага на таких подіях як Голодомори, національно-визвольні змагання. Необхідно зазначити, що питання приналежності історико-культурної спадщини Київської Русі було і залишатиметься наріжним каменем вітчизняної історії. У ньому закорінені принципові з точки зору національної ідентичності відповіді на питання про походження, етно- та націогенез українців, мовно-культурну та історичну окремішність народу, витоки української державності тощо. Несформованість уявлень про зв'язок між Київською Руссю та сучасною Україною в історичній пам'яті сучасних українців залишалася характерною ознакою [7, с. 74]. За твердженням З. Когута, «привласнення» українцями київської спадщини дозволило б дати відповіді на фундаментальні питання «Чи є українці і росіяни одним народом? ... Чи українці справді окрема нація – вчора і нині? ... Що таке Росія? Що таке Україна? Які історичні взаємини між ними склалися?» [8, с. 131, 219].

У 2004 р. у зв'язку з 950-річчям від дня смерті видатного діяча доби Київської Русі Ярослава Мудрого та з огляду на його непересічну державотворчу діяльність, Президент України Л. Кучма видав розпорядження «Про вшанування пам'яті великого київського князя Ярослава Мудрого». Відповідно до розпорядження Президента України у Києві та населених пунктах, пов'язаних із життям та діяльністю правителя проводилися заходи, присвячені вшануванню князя. Державний комітет телебачення і радіомовлення України забезпечував висвітлення у ЗМІ заходів, організовував теле- та радіопередачі [11]. 25 липня 2005 р. мощі святого Володимира перевезли до Києво-Печерської Лаври із ростовського кафедрального собору Різдва Пресвятої Богородиці.

Відзначення річниці хрещення Київської Русі розглядалося керівництвом держави, як акт спрямований на консолідацію українського суспільства, відродження в ньому традиційних культурних цінностей, розуміння ролі християнської церковної традиції в історії України. Тому не випадково, що до складу оргкомітету з підготовки заходу включались представники найкрупніших православних, греко-католицьких церков. Цим робилась спроба підкреслити факт єдності східнохристиянської церковної традиції, єдності духовних джерел більшості представників українського народу. В країні мала місце робота з роз'яснення значимості Хрещення для тогочасної й сучасної України. До цієї справи долучалися світські та церковні інституції, громадські активісти, церковні братерства, товариства тощо. Публікувалися значні обсяги друкованої продукції, виставлялись експозиційні матеріали. З нагоди Хрещення в храмах України відбулися урочисті молебні. У Києві та Львові вони відзначалися особливою святковістю. Стояло відкритим питання запровадження звичаю відзначення даного свята по всій країні в один день. Роз'єднаність в цьому питанні дезо-

рієнтувало українське суспільство, втрачалось відчуття соборності, поглиблювало відцентрові процеси в країні тощо [12, с. 6-7].

Зусиллями держави було актуалізовано низку ключових подій національної історії, серед яких 1020-річчя Хрещення Київської Русі. Відзначення цих історичних подій на офіційному рівні та у загальнонаціональному масштабі прискорили процес переоцінки українцями свого минулого. Відзначення 1020-річчя хрещення Київської Русі стало позитивним фоном для утвердження у суспільній свідомості україноцентричної візії історії церкви, формування колективного уявлення про київське походження українського християнства з наголосом на його виключну роль у становленні української культури, духовності, державності. В ході урочистостей суспільна увага концентрувалась на київських коренях і православної, і греко-католицьких церков, що надзвичайно важливо для утвердження в Україні ідеї соборності та духовної єдності. Вподальшому День Хрещення Русі мав специфіку свого відзначення на регіональному рівні. Дана дата включалася до загальних планів відзначення знаменних і пам'ятних дат органів влади, місцевих освітніх, культурних закладів [15].

Святкування 1025-річчя хрещення Русі стало визначною подією у духовному житті України. У святкових заходах, що проходили в Києві 26-28 липня, взяли участь Предстоятелі 9 із 15 православних помісних церков. Також до Києва прибули президенти Молдови, Сербії, Російської Федерації. Заходи з нагоди хрещення Русі, що проводились на найвищому державному рівні, включали зокрема проведення Міжнародної наукової конференції «Володимир Святий і хрещення Русі»; відкриття виставки «Велике і величне»; урочисте засідання в Національному палаці мистецтв «Україна»; низку урочистих молебнів, святкових літургій. До України з Греції було доставлено хрест святого апостола Андрія Первозваного [14, с. 17].

Відзначення ювілейних дат заповідників, у віданні яких знаходились об'єкти давньоруської спадщини були помітними віхами у збереженні національної пам'яті. В 2014 р. Національний заповідник «Софія Київська» відсвяткував 80-річчя з часу заснування. У рамках святкувань проводились виставки, які мали на меті привернути увагу до тих дослідників, реставраторів, які були причетні до вивчення, збереження і реставрації унікальних пам'яток. В багатьох музеях формувались музейні літописи.

Вшанування пам'яті київських князів на державному рівні розглядалось важливим кроком на шляху відродження національної пам'яті Українського народу. Указ Президента України від 25 лютого 2015 р. «Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – творця середньовічної європейської держави Русі-України» був виданий у зв'язку з 1000-річницею упокоєння державного діяча. У преамбулі Указу зазначалося, що передбачувані заходи мали сприяти збереженню та утвердженню традицій української державності, нагадування про роль історичної спадщини Русі-України у їх становленні, визначення важливості прийняття християнства для розвитку українського суспільства як невід'ємної частини європейської цивілізації, вшанування пам'яті Володимира Великого – видатного державного та політичного діяча, князя Київського, творця середньовічної європейської держави Русі-України [13].

У відзначенні пам'ятної дати вагому роль відіграла виставкова діяльність. До 1000-ліття із дня смерті князя Володимира Великого Національним музеєм історії України була організована виставка автентичних речей часів Володимира, які показували передусім спадкоємність із тими часами. На виставці було представлено близько 250 оригінальних експонатів, яким понад тисячу років. Серед них: будівельні матеріали, фрагменти підлоги, деталі архітектурного декору, уламки фресок, зброя, прикраси, побутові вироби скандинавського походження із дружинних поховань, предмети ранньохристиянського культу (IV–VII ст.), культові речі сирійського та візантійського походжень, хрести давньоруського часу, рештки золоті тасьми з

розкопок Десятинної церкви, златник та срібляники Володимира із зображенням тризуба, плінфа (цеглина) із знаком тризуба, сучасні монети, ордени, медалі із зображенням князя Володимира [2]. Під час заходів із вшанування 1000-річчя для смерті Володимира, вітчизняні ЗМІ широко їх висвітлювали, а також популяризували його історичну спадщину. Державні компанії висвітлювали події загальнодержавного та регіонального рівнів, що відбувалися за участі Президента України, Прем'єр-міністра, духовенства, представників громадянського суспільства. Національною телекомпанією України створювались міжпрограмні заставки та графічні елементи оформлення ефіру, присвячені Володимирі. Для тематичних програм записувались коментарі відомих громадських діячів, науковців, духовенства. Демонструвались художні, документальні, телевізійні та науково-популярні фільми, пов'язані з життям і діяльністю Володимира. Хрестителю Русі присвячувались тематичні програми регіональних державних телерадіокомпаній: «Уроки історії» (Полтавська ОДТРК), «Спадщина» (Новгород-Сіверська ДТРК), «Православний календар» (Кіровоградська ОДТРК). В 2015 р. темі вшанування Володимира телерадіокомпанії присвятили близько 620 годин ефіру [6]. З нагоди відзначення 1000-ліття упокоєння князя Володимира Великого на державному рівні Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет сказав, що значення акту Хрещення Русі полягало передусім в тому, що він визначив майбутній цивілізаційний прогрес України. Відзначення даної дати бачилось передусім ефективним аргументом у боротьбі за Україну, її історію, за її культуру, за її витоки. Патріарх був переконаним, що сенс цих ювілеїв полягає в тому, що на подібних заходах ми повинні сказати правду і викрити брехню про неукраїнську спадщину Володимира, яку розповсюджували слухняні свого керівництва російські вчені, які служать не нації, а владі [4, с. 7-8].

В матеріалах та рекомендаціях Українського інституту національної пам'яті до дня вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого, зокрема зазначалося що діяльність правителя призвела до «європеїзації» Київської Русі – держава посіла своє місце нарівні із сусідами в міжнародних стосунках та долучалась до загальноєвропейського культурно-релігійного простору. Відзначення даної дати традиційно реанімувало змагання в інформаційному полі Росії за «спадок Володимира». Інститутом було рекомендовано у візуальній складовій кампанії з вшанування робити наголос на європейському векторі орієнтації Русі за Володимира та існування його спадку до сьогодні – християнства, писемності та тризубу. Головними елементами спадку князя Володимира Великого визначались:

а) запровадження християнства в якості державної релігії: нівелювання родоплемінних культурно-релігійних особливостей та впровадження єдиного для держави «морального кодексу» – християнського віровчення; створення можливості для укладання рівноправних угод із сусідніми християнськими правителями, зокрема династичних шлюбів; будівництво першої кам'яної церкви на Русі – Десятинної; укладання «Церковного Уставу Володимира» – першого писемного джерела церковного права, що визначав юрисдикцію церковних судів, порядок виплати десятини та функціонування лікарень і паломницьких будинків;

б) перетворення ранньої Русі на повноцінну державу: початок карбування власної монети («златників» та «срібників») не тільки в якості платіжного засобу, але й для політичного «маркування» оподаткованої території; вміщення на монетах княжого родового знаку – «тризубу Володимира», що на сьогодні є гербом України; упорядкування системи мір та ваги із церковним наглядом за ними; запровадження кириличної писемності, без якої неможливе функціонування державного апарату; створення перших шкіл, зокрема при Десятинній церкві, де навчалися 300 дітей; початок зовнішньополітичних відносин із сусідніми державами (Польщею, Угорщиною, Чехією та Візантією – з останньою походила дружина Володимира Анна);

закладання нових міст на розбудова недавно приєднаних на прикордонних територіях Русі [9].

В 2015 р. відбувались тематичні заходи з нагоди відзначення Дня Хрещення Київської Русі-України та Дня рівноапостольного князя Володимира в районах, селах України. У Роменському районі Сумської області районна бібліотека провела годину духовності «Історичні значення Хрещення Русі-України», організовано книжкову виставку «Світло православної духовності». Сільськими бібліотеками було проведено наступні заходи: годину духовності «Володимир Великий – творець середньовічної держави Русі-України (с. Перехрестівка), годину вшанування «Пам'яті князя Київського – Володимира Великого» (с. Смілівське), історичну годину «Християнську ввів він віру» (с. Бобриця), урок духовності «Хрещення Русі-України: історичний, культурний та духовний вплив на розвиток українського народу» (с. Андріянівка), мультимедійну презентацію «Святині мого народу» (с. Перехрестівка) [5].

На пошануванні 1000-ліття від смерті великого державника і хрестителя Володимира Великого неодноразово зазначалося на його вагомому значенні для діяльності сучасних науково-освітніх установ. Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л. Губерський у вітальному слові до учасників круглого столу «Князь Володимир Великий – державник і хреститель Київської Русі-України», що проводився 21 травня 2015 р. зазначив на тому, що запровадження Володимиром «навчання книжного» започаткувало традицію національної освіти, а його пошанування має важливе значення для Київського національного університету [3]. На заходах по відзначенню 1000-ліття від дня смерті Володимира підкреслювалося також і на значенні його освітньої спадщини для розвитку гуманітарного знання, розуміння не лише зовнішньої, але й внутрішньої природи лідерства, як рушійної сили позитивних змін у суспільстві, державі [10].

Національна політика пам'яті передбачала формування у громадян національного розуміння власної історії, її самобутності та безперервності. Водночас, засобами просвітництва недостатньо досягалось утвердження у суспільній свідомості розуміння важливості саме націоналізації історичної пам'яті. Даний процес мав розвиватися паралельно з процесами демократизації громадсько-політичного життя. Політика пам'яті найрельєфніше ретранслявалася через такі елементи як місця пам'яті та історичний календар.

1. *Бондар В.* Державна політика історичної пам'яті в Україні 1990–2000-х рр.: основні тенденції // Історіографічні дослідження в Україні. К., 2013. Вип. 23. С. 377-402.
2. Виставку до 1000-ліття із дня смерті князя Володимира Великого відкрили у Києві. Режим доступу://www.memoiry.gov.ua
3. Вітальне слово ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л.І. Губерського // Матеріали круглого столу «Князь Володимир Великий – державник і хреститель Київської Русі-України». Наук. ред. О. Сліпушко. К., 2015. 76 с.
4. Вітальне слово Святейшого Патріарха Київського і всієї Русі-України Філарета // Матеріали круглого столу «Князь Володимир Великий – державник і хреститель Київської Русі-України». Наук. ред. О. Сліпушко. К., 2015. 76 с.
5. Володимир Великий – Володар і Хранитель Русі-України. Режим доступу: //pmm.sm.gov.ua
6. Державні ТРК готуються висвітлювати 1000-річчя учіння князя Володимира Великого. Режим доступу://www.telekritica.ua/content/2015-07-15/109222
7. *Зерній Ю. О.* Державна політика як чинник утвердження української національної ідентичності: рукопис дис. к. і. н. – етнополітологія та етнодержавництво / Ю. О. Зерній. К., 2009. 221 с.
8. *Когут З.* Коріння ідентичності: Студії з ранньомодерної і модерної історії України / Зенон Когут. К.: Критика, 2004. 352 с.
9. Матеріали та рекомендації українського інституту національної пам'яті до дня вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – 15 липня. Режим доступу://www.memoiry.gov.ua

10. Президент: тверда віра – духовний спадок Володимира Великого – приведе Україну до Перемоги. Режим доступу://www.risu.org.ua
11. Розпорядження Президента України «Про вшанування пам'яті великого Київського князя Ярослава Мудрого» від 2 лютого 2004 рр. Режим доступу://www.zakon5.rada.gov.ua
12. Саган О. Відзначення 1020-ліття Хрещення Київської Русі: першооснови та сьогодення духовної традиції українського народу / О. Саган // Пам'ять століть. 2008. № 3. С. 6–15.
13. Указ Президента України «Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – творця середньовічної європейської держави Русі-України. Режим доступу://www.zakon2.rada.gov.ua
14. Україна і НТУ (ХПІ) у вимірах історії та сучасності. Лекції до Дня знань. Харків: НТУ «ХПІ», 2013. 35 с.
15. Уманська районна центральна бібліотека. Режим доступу://www.umanska.jimdo.com

References

1. Bondar V. Derzhavna polityka istorichnoi pamiaty v Ukraini 1990 – 2000-ky rr.: osnovni tendentsii // Istoriohrafichni doslidzhennia v Ukraini. K., 2013. Vyp. 23. S. 377-402.
2. Vystavku do 1000-littia iz dnia smerti kniazia Volodymyra Velykoho vidkryly u Kyevi. Rezhym dostupu://www.memory.gov.ua
3. Vitalne slovo rektora Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka L.I. Huberskoho // Materialy kruhloho stolu «Kniaz Volodymyr Velykyi – derzhavnyk i khrestytel Kyivskoi Rusy-Ukrainy». Nauk. red. O. Slipushko. K., 2015. 76 s.
4. Vitalne slovo Sviatishoho Patriarka Kyivskoho i vsiei Rusy-Ukrainy Filareta // Materialy kruhloho stolu «Kniaz Volodymyr Velykyi – derzhavnyk i khrestytel Kyivskoi Rusy-Ukrainy». Nauk. red. O. Slipushko. K., 2015. 76 s.
5. Volodymyr Velykyi – Volodar i Khranytel Rusy-Ukrainy. Rezhym dostupu: //pnn.sm.gov.ua
6. Derzhavni TRK hotuiutsia vysvitliuvaty 1000-richchia uchinnia kniazia Volodymyra Velykoho. Rezhym dostupu://www.telekpitica.ua/content/2015-07-15/109222
7. Zernii Yu. O. Derzhavna polityka yak chynnyk utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi identychnosti: rukopys dys. k. i. n. – etnopolitohiia ta etnoderzhavnytstvo / Yu. O. Zernii. K., 2009. 221 s.
8. Kohut Z. Korinnia identychnosti: Studii z rannomodernoї i modernoi istorii Ukrainy / Zenon Kohut. K.: Krytyka, 2004. 352 s.
9. Materialy ta rekomendatsii ukrainskoho instytutu natsionalnoi pamiaty do dnia vshanuvannia pamiaty kniazia Kyivskoho Volodymyra Velykoho – 15 lystopada. Rezhym dostupu://www.memory.gov.ua
10. Prezydent: tverda vira – dukhovnyi spadok Volodymyra Velykoho – pryvede Ukrainu do Peremohy. dostupu: //www.risu.org.ua
11. Rozporiadzhennia Prezydenta Ukrainy «Pro vshanuvannia pamiaty velykoho Kyivskoho kniazia Yaroslava Mudroho» vid 2 liutoho 2004 rr. Rezhym dostupu://www.zakon5.rada.gov.ua
12. Sahan O. Vidznachennia 1020-littia Khreshchennia Kyivskoi Rusi: pershoosnovy ta sohodennia dukhovnoi tradytsii ukrainskoho narodu / O. Sahan // Pamiat stolit. 2008. № 3. S. 6–15.
13. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro vshanuvannia pamiaty kniazia Kyivskoho Volodymyra Velykoho – tvortsia serednovichnoi yevropeiskoi derzhavy Rusy-Ukrainy. Rezhym dostupu://www.zakon2.rada.gov.ua
14. Ukraina i NTU (KhPI) u vymirakh istorii ta suchasnosti. Lektsii do Dnia znan. Kharkiv: NTU «KhPI», 2013. 35 s.
15. Umanska raionna tsentralna biblioteka. Rezhym dostupu://www.umanska.jimdo.com

Ющенко П. А.

Празднование памятных дат и исторических праздников в независимой Украине, как средство переосмысления истории Киевской государственности.

Определены основные этапы политики памяти в Украине, которые совпадают с каденциями украинских президентов. Исследованы особенности празднования памятных дат и исторических праздников в независимой Украине. Выяснена роль соответствующих мероприятий в переосмыслении истории Киевской государственности. Рассмотрено участие государства и общества в праздновании Дня Крещения Киевской Руси. Охарактеризованы мероприятия властей, которые предпринимались по случаю дней памяти князей Киевской Руси. Раскрыто значение деятельности Владимира Великого для цивилизационного развития Украины.

Ключевые слова: политика памяти, Владимир Великий, Ярослав Мудрый, День Крещения Киевской Руси, памятная дата, Украина.

Yushchenko P. A.

Celebration of memorable dates and historical holidays in independent Ukraine as a means of rethinking the history of the Ukrainian statehood.

The main stages of the memory policy in Ukraine are identified, which coincide with the cadences of the Ukrainian presidents. The peculiarities of the celebration of memorable dates and historical holidays in independent Ukraine are investigated. The role of corresponding measures in the rethinking of the history of the Ukrainian statehood has been clarified. The participation of the state and society in the celebration of the Baptism Day of Kievan Rus was considered. The actions of the authorities, which were undertaken on the occasion of the days of memory of princes of Kievan Rus, are characterized. The significance of Vladimir the Great's activity for the civilizational development of Ukraine is revealed.

Keywords: politics of memory, Vladimir the Great, Yaroslav the Wise, Baptism Day of Kievan Rus, memorable date, Ukraine.

УДК 94 (477) «1985/1991»

В.О. Доценко

**ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ КИЄВА ТА КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
У БОРОТЬБІ ЗА ДЕМОКРАТИЗАЦІЮ ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ
В 1985-1991 РР.**

У статті на основі аналізу періодичної та монографічної літератури, а також архівних джерел робиться спроба відстежити формування, розвиток та участь у громадсько-політичному та культурному житті Києва та області громадських організацій, неформальних об'єднань у роки політичних та економіко-соціальних перетворень в СРСР у 1985-1991 рр. Окремі сюжети статті присвячені аналізу боротьбі опозиційних правлячому режимі організацій за політичну і економічну суверенізацію України.

Ключові слова: громадська організація, перебудова, суверенізація, Київ, Київська область.

Наразі Україна стверджується як суверенна держава у якій відбувається процес формування громадянського суспільства. Українці, керуючись демократичними принципами, не лише поглиблюють контроль за діяльністю інститутів державної влади, але й намагаються поліпшити їх функціонування вступаючи до лав громадських об'єднань різного спрямування. Обравши європейський шлях розвитку, громадяни України активно запозичують набутий західною цивілізацією досвід самоорганізації. Свідчення тому – розвиток багатовекторної діяльності значної кількості громадських об'єднань, волонтерського руху та спілок. Функціонування громадянського суспільства базується на загальнолюдських принципах та демократичному законодавстві. Досвід отриманий українською громадськістю в роки боротьби за незалежність України та формування паростків громадянського суспільства має стати в нагоді і сучасним політичним та громадським лідерам. Дослідження історії громадсько-політичного руху в Україні в роки виборювання незалежності було предметом дослідження вітчизняних та закордонних вчених, зокрема, В.М. Даниленка, В.А. Русначенка, Я.П. Секо. Однак у роботах автори не зачіпають історію громадських організацій Києва та області, хоча громадський рух у столичному регіоні мав свої особливості, які були відмінними від громадсько-політичного руху в західноукраїнських областях та промислових районах республіки. Тому *метою* статті є спроба відстежити формування, розвиток та участь у громадсько-політичному та культурному житті Києва та області громадських організацій, неформальних об'єднань у 1985-1991 рр.

Створення громадських організацій і об'єднань в м. Києві та Київській області було зумовлено декількома факторами: сторико-політичними традиціями, ідеологічним протистоянням у суспільстві, формуванням демократичних відносин і плюралізму, активізацією громадсько-політичного життя населення, господарським зубожінням, відродженням культурно-духовних цінностей, захистом навколишнього середовища й вирішенням екологічних проблем, потягом до державотворення неза-